

SOSYAL SÜRDÜRÜLEBİLİRLİĞİN KENTSEL DÖNÜŞÜM PROJELERİ İÇERİSİNDEKİ YERİ: ADANA BELEDİYE EVLERİ MAHALLESİ ÖRNEĞİ

SOCIAL SUSTAINABILITY WITHIN THE URBAN REGENERATION PROJECTS: BELEDİYE EVLERİ NEIGHBORHOOD CASE

Mehmet AKALIN¹

ÖZET

Son yıllarda kentsel dönüşüm projeleri ülkemizde çeşitli yöntem ve gerekçelerle geniş uygulama alanı bulmaktadır. Plansız ve sağlıksız olarak dönemin şartlarına göre oluşturulan yaşam alanlarının modern teknoloji kullanılarak çağdaş standartlara uygun şekilde dönüştürülmesi günümüzde artık bir gereklilik olarak görülmektedir. En temel insan ihtiyaçlarından olan barınma ihtiyacının insan onuruna yaraşır şekilde giderilebilmesi ise sadece nicelik bakımından tatminkâr düzeyde konut üretmekle karşılanamamaktadır. Ekonomik saiklerle, salt fiziksel değişimi hedefleyen projelerin sürdürülemez olduğu artık herkesçe bilinen bir gerçektir. Bu bakımdan, kentsel dönüşüm projelerinin sürdürülebilir olması ancak sosyal, ekonomik, fiziksel ve ekolojik sürdürülebilirliğin eşgüdüm içerisinde gerçekleştirilmesine bağlıdır. Çalışmada çeşitli nedenlerden dolayı göz ardı edilen sürdürülebilirliğin sosyal boyutu ve bunun kentsel dönüşüm projeleri içerisindeki yeri üzerinde durulmuştur. Alan çalışması kapsamında ise Adana ili, Çukurova İlçesine bağlı Belediye Evleri Mahallesi Kentsel Dönüşüm Projesinin sosyal sürdürülebilirliğinin olup olmadığı belirlenmeye çalışılmıştır. Çalışmada derinlemesine görüşme tekniği uygulanarak elde edilen veriler, betimsel analizlerle sosyal gerçeğe yaklaştırılmaya çalışılmış ve projenin sosyal açıdan sürdürülebilir olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar kelimeler: Sürdürülebilirlik, Sürdürülebilir Gelişme, Sosyal Sürdürülebilirlik, Kentsel Sürdürülebilirlik, Kentsel Dönüşüm.

¹ Dr., Sosyal Güvenlik Uzmanı, Sosyal Güvenlik Kurumu, Sigorta Primleri Genel Müdürlüğü, makalin@sgk.gov.tr.

ABSTRACT

In recent years, urban renewal projects find wide range of applications in various ways and reasons in our country. The habitats transform is seen as a necessity, which created by the unplanned and unhealthy conditions in the period. Produce a satisfactory level of housing is not enough for meet the housing needs. It is a truism that regeneration projects are not sustainable, which targets physical changes with economic motives. The sustainability of urban regeneration projects depends on social, economic, physical and ecological sustainability to be carried out in coordination. In this study it is focused on social dimension of sustainability and its place of urban regeneration projects that ignored due to various reasons. In the context of field research work, it is tried to determine whether the social sustainability for Neighborhood Urban Regeneration Project. The data obtained by applying in-depth interview technique; has attempted approximation to the descriptive analysis of social reality. Finally, it is understood that, project is not socially sustainable.

Keywords: Sustainability, Sustainable Development, Social Sustainability, Urban Sustainability, Urban Regeneration.

GİRİŞ

Sürdürülebilirlik, sürdürülebilir gelişme ve sosyal sürdürülebilirlik kavramları son zamanlarda kentleşme ve kentsel dönüşüm sorunsalları ile sıkça anılır olmuştur. Sürdürülebilirlik en genel anlamıyla doğa ve toplum arasında oluşan her türlü ilişki ve etkileşimin, gelecek nesillerin hakları gözetilerek, ekosistemlerin devamlılığının sağlanması; bu ilişki ve etkileşimleri oluşturan her bir öğeye yaşam desteği verilmesi ve korunması ile geleceğe aktarılabilmesi olarak tanımlanabilir (Çahantimur; Yıldız, 2008: 1-13). Ancak günümüzde sürdürülebilirlik ekonomik ve ekolojik eksenler arasına sıkışarak, verimliliğin optimal koşullarda uzun yıllar boyunca devamlılığının sağlanması (Atıl vd., 2005: 215-226) olarak algılanmaktadır.

Sürdürülebilir gelişme ise; bugünkü ihtiyaçların gelecek nesillerin ihtiyaçlarını karşılama kapasitelerini tehlikeye atmadan giderilmesidir (WCED, 1987).1987 yılında yayınlanan Brutland raporunda yer alan bu tanımdan yola çıkılarak sürdürülebilir gelişme kavramı; çevresel, ekonomik, sosyal ve siyasi boyutlarıyla birçok kentleşme çalışmasında tartışma konusu edilmiştir.

Sürdürülebilir gelişmenin sosyal, ekonomik, ekolojik, kurumsal ve siyasi boyutlarının olmasına rağmen bu boyutların politika ve uygulamalardaki ağırlıkları dönemsel olarak farklılık göstermiştir. 1960'larda çevreci hareketin etkisiyle ekolojik boyut, 1970'lerde ise temel ihtiyaçların karşılanmasına yönelik tutumun etkisiyle ekonomik boyut sürdürülebilir gelişme politikalarında ön plana çıkmıştır. Sürdürülebilir gelişme-

nin sosyal boyutları ise ancak 1990'lı yıllara gelindiğinde tartışılmaya başlanmıştır. Bu gecikmenin altında; sürdürülebilirliğin sosyal boyutunun ekonomik ve ekolojik boyutlar kadar somutlaştırılıp kolay anlaşılabilmesi ve sosyal boyuta ilişkin ölçek oluşturmakta karşılaşılan yöntemsel zorluklar yatmaktadır (Drakakis; Smith, 1995).

Sürdürülebilirliğin sosyal boyutlarına ilişkin tartışmalar her ne kadar gecikmeli olarak gündeme gelse de; sürdürülebilir gelişmenin olmazsa olmazını ekonomik, çevresel ve sosyal boyutlar arasındaki işbirliğinin dengeli bir şekilde kurulması oluşturmaktadır. Nitekim, sürdürülebilir gelişmenin ekolojik, ekonomik ve sosyal boyutları arasındaki dengesizlikler günümüze doğru geldikçe istikrara kavuşmuş (Colantonio, 2007: 2.), ekolojik ve ekonomik eksenli yaklaşımlar yerini daha dengeli yaklaşımlara bırakmıştır.

Sürdürülebilirlik esasen; ekonomik, sosyal ve ekolojik sürdürülebilirlik boyutlarının iç içe geçtiği ve bunlar arasında organik bağların olduğu bir kavramdır. Örneğin, ekonomi toplumsal yaşam içerisinde tümüyle yer aldığından ekonomik sürdürülebilirliğin sağlanabilmesi sosyal ve ekolojik sürdürülebilirliğin sağlanmasına bağlıdır (Y.Mak; Peacock, 2011: 3). Diğer bir deyişle toplumun ve çevrenin sürdürülebilir olması için ekonomi tek başına gerekli bir unsur değilken ekonomik sürdürülebilirliğin olmazsa olmazı toplumun ve çevrenin sürdürülebilir olmasıdır.

Sürdürülebilirlik tartışmaları 1987 yılında yayınlanan Brutland Raporu ile başlamış olsa da kentlerin sürdürülebilirliğine ilişkin tartışmalar ancak 1990'lı yılların ikinci yarısında alevlenmiştir. Kentlerin sürdürülebilirliği başlarda oldukça dar bir çerçevede değerlendirilmiştir. Ekolojik eksenli olarak geliştirilen söylemlerde; etkin toprak kullanımının sağlanması, geri dönüşüm, motorlu araç kullanımının azaltılması, alternatif ulaşım araçlarının geliştirilmesi gibi uygulamaların kentlerin sürdürülebilirliğini sağlayabileceği savunulmuştur (Bromley vd., 2005: 2407-2429). Şimdilerde ise kentlerin sürdürülebilirliğinin sağlanabilmesi için kentlerdeki ekolojik ayak izinin azaltılmasının yanı sıra ekonomik ve sosyal sürdürülebilirliğin de eş zamanlı olarak gerçekleştirilmesinin gerektiği üzerinde durulmaktadır. Kentlerin sürdürülebilirliğine ilişkin bakış açısının genişlemesi ile birlikte; sosyal uyum, kültürel değerler, ekonomik istikrar, ekonomik büyüme; istihdam, eğitim, sağlık hizmetleri ve toplumsal-bireysel mutluluğun artırılması (ODPM, 2003) gibi konular kentlerin sosyal sürdürülebilirliği başlığı altında önem kazanmaya başlamıştır.

Rio'da düzenlenen Sürdürülebilir Kentler konferansında sürdürülebilir kentsel gelişme, sosyal ekonomik ve kültürel boyutlarıyla 3 ayağa oturtulmuştur. Bu konferansta, kentlerin sürdürülebilirliğinin kent ve kent çevrelerinin yaşam kalitesinin devam edebilmesine bağlı olduğu; kentlerin bu fonksiyonunu yerine getirirken de gelecek nesillerin kentlerdeki yaşam kalitelerinden ödün verilmemesi gerektiği vurgulanmıştır. Buna göre kentlerin sürdürülebilirliği, sosyo-ekonomik çıkarların çevresel kaygılar ile uyum içinde gerçekleştirilmeye çalışılması durumunda mümkün olabilmektedir (Capello; Nijkamp, 2002: 151).

Sürdürülebilirlik, sürdürülebilir gelişme ve kentlerin sürdürülebilirliğine ilişkin

bu açıklamalar yapıldıktan sonra, çalışmanın kalan kısmında sosyal sürdürülebilirlik kavramı ve kentsel dönüşüm projelerinin sosyal sürdürülebilirliği açıklanmıştır. Alan çalışması kapsamında ise Adana ili Çukurova İlçesine bağlı, Belediye Evleri Mahallesi'nde gerçekleştirilmek istenen kentsel dönüşümün paydaş ve tarafları ile derinlemesine görüşmeler yapılmıştır. Uygulanacak olan kentsel dönüşüm projesi ile mahallenin sosyal sürdürülebilirliğinin sağlanıp sağlanamayacağını anlamak üzere önceden belirlenmiş kişilerle ve önceden belirlenmiş konu başlıkları altında yarı yapılandırılmış görüşme tekniğine uygun olarak görüşülmüştür. Çalışmada derinlemesine görüşme tekniği uygulanarak elde edilen bulgular, betimsel analizler yapılarak özetlenmiş ve yorumlanmıştır. Yapılan analiz, özet ve yorumlarla bulgular sosyal gerçekliğe yaklaştırılmaya çalışılmıştır.

1. SOSYAL SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK

Sosyal sürdürülebilirlik ekonomik ve ekolojik sürdürülebilirlik kavramlarının gölgesinde kalarak akademik çevrelerce ihmal edilmiş; dolayısıyla akademik çalışmalarda fazla yer almamış bir kavramdır (Colantonio; Dixon, 2011:1). Bunda ülkelerdeki ulusal ve uluslararası hukuki metinlerde sosyal sürdürülebilirliğe ilişkin başlıkların açılmaması ve geliştirilen politika ve stratejilerde sosyal sürdürülebilirliğe vurgu yapılmamasının etkisi büyüktür. Örneğin, OECD'nin 2001 yılında yaptığı çalışmada sosyal sürdürülebilirlik, sürdürülebilir gelişmenin ana unsurlarından birisi değil de çevre politikalarının sosyal etkilerine ilişkin bir unsur olarak açıklanmıştır (OECD, 2001). Bu da sosyal sürdürülebilirliğe ilişkin politika ve stratejilerin başka başlıklar altında ve başka amaçlarla yapılan düzenlemelerin içerisinde yer aldığını göstermektedir.

Sosyal sürdürülebilirliğin ölçümünün zor (McKenzie, 2004) ve ölçümü mümkün kılacak yöntemlerin geliştirilememiş olması konunun bilim çevreleri tarafından fazla ele alınmamasının diğer sebeplerini oluşturmaktadır. Ancak son yıllarda İngiltere'deki sürdürülebilir toplum söylemlerinin etkisi ile sosyal sürdürülebilirliğe olan ilgi artmış, sosyal sürdürülebilirlik sürdürülebilir gelişmenin temel bir bileşeni olarak önem kazanmaya başlamıştır. Konunun politik ve kurumsal destek alarak sürdürülebilir gelişmenin olmazsa olmazları arasına girmesi bu alanda yapılan akademik çalışmaların sayısında da artışlara sebep olmuştur (Colantonio, 2007: 1-3).

Esasen sosyal sürdürülebilirliğin Avrupa devletlerinin ilgisini çekmesi Dünya Bankası'nın ve Birleşmiş Milletler'in sosyal sermaye ve sosyal sermayenin gelişimine odaklanması ile mümkün olmuştur. Bunu 2000 yılında Lizbon'daki Avrupa Konseyi'nde sürdürülebilirliğin sosyal boyutunun ilk kez gündeme gelmesi izlemiştir. 2005 yılındaki Bristol Anlaşması ve 2007 yılındaki Leipzig Sözleşmesi'nde sürdürülebilir Avrupa kentlerinden bahsedilmesi konuya olan ilgiyi daha da arttırmıştır (Colantonio, 2009; Colantonio; Dixon, 2011).

Sosyal sürdürülebilirlik ekonomik ve ekolojik sürdürülebilirlik gibi kolay anla-

şılabilen net bir kavram değildir. Kavramın çok boyutlu oluşu ve konu hakkında araştırma yapan kişilerin spesifik çalışma alanlarına göre geliştirdikleri yaklaşımlar birçok farklı tanımın ortaya çıkmasına sebep olmuştur. Bu ise sosyal sürdürülebilirlik hakkında tek bir tanım üzerinde oymayı zorlaştırmıştır. Net bir tanımlanmayan sosyal sürdürülebilirlik genel bir tanımdan çok belirli bir disiplin kriteri veya çalışma perspektifi-ne göre açıklanmaya çalışılmaktadır.

Sosyal sürdürülebilirlik kavramındaki belirsizlikler ve kavramın tanımlanmasındaki zorluklar, sürdürülebilirlik kavramından çok sosyal kavramının içerdiği geniş anlamlardan kaynaklanmaktadır. Kapsamı daraltarak kavramı somutlaştırmaya çalışan bazı yazarlar sosyal sürdürülebilirliği dar manada sosyal sermaye, sosyal dışlanma ve temel sosyal ihtiyaç (sağlık, barınma, beslenme gibi) boyutları ile ele almışlardır. Daha kapsamlı açıklama yapma gereğini duyan yazarlar ise bunlara sosyal ilişkileri ve sosyal ağları da eklemiştir (Littig; Griessler 2005: 65-79).

Örneğin Sachs'a göre sosyal sürdürülebilirlik, eşitlik ve demokrasinin temel değerlerine dayanan bir kavramdır (Sachs, 1999: 27). Pares, Sauri ve Cuthill isesosyal sürdürülebilirliği toplumun kalitesinin bir göstergesi olarak kabul etmektedir. Bu yazarlara göre, eğer bir toplumda kurumlar arasındaki ilişkiler sağlıklı bir şekilde işlerlik kazanırsa, kısa vadede insanların ihtiyaçları büyük oranda karşılanır; uzun vadede ise sosyal adalet, insan onuruna yaraşır bir yaşam ve toplumsal yaşama katılım büyük oranda gerçekleşmiş olur. Bu bakımdan sosyal sürdürülebilirliğin sağlanmasında sosyal içerme, sosyal sermaye, vatandaşlık, sivil katılım, kimlik ve sosyal etkileşim önemli unsurlardır (Pares; Sauri, 2007; Cuthill, 2010).

Diğer taraftan, Barbier ve Konning, sosyal sürdürülebilirlikte önemli olanın kültür, eşitlik ve sosyal adalet gibi toplumsal değerleri korumak (Barbier, 1987; Konning, 2002) olduğunu söylemişlerdir. Littig ve Griessler ise sosyal sürdürülebilirliği, toplumsal kalitenin bir gereği ve toplum ile doğa arasındaki ilişkinin belirleyicisi (Littig ve Griessler, 2005: 72) olarak tanımlamışlardır. Littig ve Griessler'in sosyolojik bakış açısına göre sosyal sürdürülebilirlik; insanlara çalışabilecekleri, insan onuruna yaraşır işlerin sağlanmasıyla mümkün olacaktır. Eğer bir toplumda istihdam yeterli ve çalışma koşulları insan onuruna yaraşacak düzeyde ise insanlar ihtiyaçlarını giderebilecek yeteneği kazanmış olurlar. Böylece de toplumsal hayata katılmakta zorluk çekmezler.

Sosyal sürdürülebilirlik literatürde;

- Politik, sivil, ekonomik ve kültürel temel insan haklarının kuşaklar arası adalet gözetilerek tüm insanlara ulaştırılabilmesi (Sach, 1999: 27).

- Minimum sosyal ihtiyaçların uzun dönemdeki gelişimi engellemeyecek şekilde karşılanabilmesi (Bart, 2002: 72)

- Gelişme ya da büyümenin toplumların bir arada yaşamalarına olanak verecek şekilde farklı grupların sosyal entegrasyonunun sağlanması ve toplumun her katmanındaki bireylerin yaşam kalitesinin yükseltilmesi (Polse; Stern, 2000: 15-16) ve

- Sosyo-kültürel ilişkilerin farklı kültürdeki insanlarla olan etkileşimlerle geliştirildiği bir sistem (Davidson; Wilson, 2009) olarak tanımlanmıştır.

Yukarıda yapılan tanımlardan da anlaşılacağı üzere, tanımlarda yer alan unsurlar birbirleri ile benzerlik gösterebilmektedir. Bu yüzden literatürde bazı yazarlar sosyal sürdürülebilirlikle ilgili genel tanımlamalar yapmak yerine, anahtar konular üzerinden kavramı açıklamaya çalışmışlardır. Örneğin Chambers ve Conway; geçim düzeyi, adalet (hakkaniyet), dış baskılara karşı dayanıklılık ve emniyet gibi kavramlarla (Chambers; Conway, 1992) sosyal sürdürülebilirliği açıklamışlardır. Sach ise kaynaklar, demokrasi, insan hakları, sosyal homojenlik, adil gelir dağılımı, istihdam, kaynak ve sosyal hizmetlere adil erişim (Sach, 1999) üzerinden kavrama açıklık getirmişlerdir. Thin ve arkadaşları ise bu kavramların yanına nispeten yeni sayılabilecek dayanışma ve katılım kavramlarını ekleyerek (Thin. vd., 2002) sosyal sürdürülebilirliğin anlamını daha da genişletmişlerdir.

Sosyal sürdürülebilirliğin günümüzdeki anlamı ile kullanılması tüm bu kavramların yanına, sosyal sermaye, güçlü toplum (Baines; Morgan, 2004: Sinner vd., 2004), mekana aidiyet duygusu (Bramley vd., 2006), refah, mutluluk ve yaşam kalitesi (Colantonio, 2009: 7) gibi kavramların eklenmesi ile olmuştur. Yani günümüze doğru geldikçe geleneksel sosyal politika konularının yerini daha soyut ve ölçülmesi güç olan konular almıştır.

Bu bağlamda sosyal sürdürülebilirliği sağlık, eşitlik, istihdam ve yoksulluk gibi geleneksel sosyal politika konu ve prensiplerinin yanı sıra; katılım, sosyal sermaye, refah, mutluluk ve yaşam kalitesi gibi güncel gelişmelerle birlikte düşünmek gerekmektedir. Nitekim bir toplumun işlevsel ve sürdürülebilir olması için öncelikle bireylerin temel ihtiyaçlarının karşılanması şarttır. Ayrıca sosyal açıdan sürdürülebilir bir toplumun, kaynaklarını koruyup, bu kaynakları yeniden oluşturabilmek için gereken yeteneklerle donatılması ve gelecekte oluşabilecek sorunları çözebilme esnekliğine sahip olması da şarttır.

2. KENTSEL DÖNÜŞÜM PROJELERİNDE SOSYAL SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK

Kentsel dönüşüm, bir kentin tümünün veya belli kesimlerinin değişmesi, başka bir biçime girmesi şeklinde tanımlanmaktadır (Keleş, 2004:73-75). Başka bir tanımda ise kentsel dönüşüm; kentsel sorunlara çözüm üretmek amacıyla, değişime uğrayan bir bölgenin ekonomik, fiziksel, sosyal ve çevresel koşullarına kalıcı bir çözüm sağlamaya çalışan kapsamlı bir vizyon ve eylem olarak ifade edilmektedir (Thomas, 2003). Basitçe kentsel dönüşüm bir kentin dokusunu bozan sorunların giderilmesi (Es, 2012:54-90) eylemidir.

Kentsel dönüşüm uygulamaları ilk kez 19. yüzyılda İngiltere ve Fransa'daki kentsel büyüme hareketleri sonucunda, bazı bölgelerin yıkılıp, yeniden yapılması şeklinde ortaya çıkmıştır. İkinci Dünya Savaşından sonra harap olan ülkelerin inşası için yeniden gündeme gelen kentsel dönüşüm uygulamalarına, 1980'li yıllardan itibaren de

ülkümüzde sıkça rastlanmaya başlanmıştır.

Kentsel dönüşümün üzerinde uzlaşmış tek bir nedeni bulunmamaktadır. Nedenler farklılıklar; tarihsel süreçlere, ülkelerin sosyo-ekonomik ve kültürel yapılarına, ihtiyaçlara ve siyasi inisiyatiflere göre çeşitlilik gösterebilmektedir.

Günümüzde, Kentsel dönüşümün nedenlerini; fiziksel çöküşü durdurmak ve tarihi dokunun sürdürülebilirliğini sağlamak, ekonomik yaşamı canlandırmak, mimarlık ve kentsel yaşam kalitesini arttırmak, kültüre dayalı dinamikleri harekete geçirmek, proje sürecine ilgili aktörlerin katılımını sağlamak (Polat; Dostoğlu, 2007) şekilde sıralamak mümkündür.

Yukarıda sayılan gerekçelerden biri veya bir kaç bölgenin sorunlarının ve potansiyellerinin niteliğine bağlı olarak, ön plana çıkabilmektedir (Polat; Dostoğlu, 2007). Nitekim bazı kentsel dönüşüm projeleri deprem riskini giderip tarihi ve kültürel dokuyu korumayı açık amaç edinmişken, üzeri kapalı olarak bölgenin turizm potansiyelini geliştirip ekonomik canlanma sağlamaya da çalışabilmektedir.

Esasen kentsel dönüşüm, mevcut kent yapısının yenilenmesi için yapılan uygulamaları içinde toplayan genel bir kavramdır. Her döneme ve her duruma göre değişim gösterebilen kentsel dönüşüm uygulamalarının literatürde genellikle dokuz başlık altında toplandığı görülmüştür (Ertaş, 2011). Bunlar, yenileme (renewal), sağlıklaştırma (-rehabilitation), koruma (conservation), yeniden canlandırma (revitalization), yeniden geliştirme (redevelopment), düzenleme (improvement), temizleme (clearance), yeniden üretim (regeneration) ve kalitenin yükseltilmesidir.

Diğer taraftan kentsel dönüşüm, kentleşme sorunlarına karşı kentlerin sürdürülebilirliğini mümkün kılmak amacıyla ortaya çıkmış bir kavramdır. Bu yüzden, sosyal sürdürülebilirlik ile kentsel dönüşüm arasındaki ilişkiyi anlayabilmek; öncelikle kentlerin sosyal sürdürülebilirliğinin doğru anlaşılmasına bağlıdır.

Dünya nüfusunun yaklaşık yarısının kentlerde yaşadığı düşünüldüğünde kentlerdeki sosyal, ekonomik ve ekolojik sürdürülebilirlik önemli hale gelmektedir. Bu bağlamda kentlerin sosyal sürdürülebilirliği Chiu tarafından sosyal merkezli, çevre merkezli ve insan merkezli (Chiu, 2003) yaklaşımlarla açıklanmaya çalışılmıştır.

Chiu'nun öne sürdüğü birincisi yaklaşıma göre, kentlerdeki sosyal sürdürülebilirlik, çevresel sürdürülebilirlik kadar önemlidir. Kentlerin sosyal sürdürülebilirliğinin sınırlarını çevresel sınırlılıklar belirlemektedir. Kentsel sosyal sürdürülebilirlik; spesifik sosyal ilişkilere, sosyal yapılara, gelenek göreneklere bağlıdır. Bunların gelişimi ise ancak sağlıklı ve sürdürülebilir bir çevrede yaşanılabilir.

Chiu'nun ikinci yaklaşımı, çevre merkezli yaklaşımdır. Bu yaklaşıma göre kentlerdeki sosyal yapı, değerler ve normlar dünyadaki fiziksel sınırlar içerisinde gerçekleşen insan aktiviteleri nedeniyle değişebilmektedir. Bu bakımdan kentlerin sosyal sürdürülebilirliği ancak sürdürülebilir bir çevrenin varolmasına bağlıdır.

Chiu'nun kentlerin sosyal sürdürülebilirliğine ilişkin olarak öne sürdüğü üçüncü yaklaşım ise insan merkezli yaklaşımdır. Buna göre kentsel sosyal sürdürülebilirlik, insanların mutluluğunun ve refahının artması, kaynakların eşit şekilde dağıtılması, sosyal çatışmaların ve sosyal dışlanmanın azaltılması ile mümkündür.

Dempsey ise kentlerin sosyal sürdürülebilirliğini sosyal eşitlik ve sürdürülebilir toplum konu başlıkları altında açıklamıştır (Dempsey vd., 2012). Dempsey'e göre sosyal eşitlik; kaynakların adil dağılımı, dışlayıcı uygulamalardan kaçınma ve tüm bireylerin sosyal, ekonomik ve politik olarak topluma katılımlarının sağlanması ile mümkündür. Ayrıca, sosyal eşitliğin sağlanması çevresel eşitliğin sağlanmasıyla da yakından ilişkili bir durumdur. Çünkü yapay çevre ile sürekli ilişkide bulunmak, sosyal eşitlik bakımından iş fırsatları, eğitim ve insan onuruna yaraşır konutlara erişimin kesintisiz olarak sağlanabilmesi anlamına gelir. Bu durumda kentlerde sosyal eşitliğin ve dolayısıyla sosyal sürdürülebilirliğin sağlanabilmesi için kamu hizmetlerinin kişilerin buldukları çevreden/mahalleden çok uzakta sunulmaması gerekir (Dempsey vd., 2012: 94).

Kentlerde sosyal sürdürülebilirliğin sağlanmasında önemli bir diğer nokta, kentlerdeki yönetim ve katılım uygulamalarıdır. Kentlerde yönetim yerel ve merkezi kamu otoriteleri ile halk arasında gelişmektedir. Demokratik toplumlardaki kentlerde yönetime ve alınan kararlara katılım lobi grupları, işverenler, mülk sahipleri ve vatandaşlar tarafından yerine getirilmektedir (Healey, 2007). Ancak kentlerin sosyal sürdürülebilirliğine yönelik olarak geliştirilen politika ve uygulamalarda sorumlu aktörler çoğunlukla belirgin bir şekilde ortaya koyulmamaktadır. Özellikle kentlerde sosyal sürdürülebilirliğin gerçekleştirilmesine yönelik olarak hep üst düzey kanunlara ve politika belgelerine güvenilmektedir. Bu da kentlerin sosyal sürdürülebilirliğinin ekonomik ve ekolojik tartışmalarından sonra gelen bir detay olarak algılanmasına sebep olmaktadır.

Sosyal sürdürülebilirlik kentsel dönüşüm uygulamaları bakımından ele alındığında kentsel dönüşüm fikrinin altında yatan neo-liberal politikalar kendisini hissettirmektedir. Kentsel dönüşüm uygulamalarının gerekçeleri her ne kadar sosyal iyileşmeyi sağlamak gibi görünse de; projelerin esas amacının sermayenin çıkar grupları arasında yeniden dağılımını sağlamak olduğu açıktır. Bu da kentsel dönüşümün sosyal sürdürülebilirliğine ilişkin tartışmalarının çoğu zaman ekonomik eksende şekillenmesine sebep olmaktadır.

En kısa şekliyle, "gelecek kuşakların kentsel haklarına saygılı davranarak kentsel alanlarda insanların yaşam kalitelerini yükselten kentsel dönüşüm" (Yang, 2010: 81) anlamına gelen sosyal açıdan sürdürülebilir kentsel dönüşüm, modernleşme sürecinin gereği olarak ortaya çıkmıştır bir kavramdır. Bu bakımdan kentsel dönüşümü; sürdürülebilirliği sağlayabilmek için ekonomik ihtiyaçlarla ekolojik gereklilikleri eşitlemeye çalışan; ekonomik, sosyal ve ekolojik konuları içeren bir süreç olarak görmek gerekir. Buna göre bir kentsel dönüşüm projesi; ekolojik, sosyo-ekonomik, toplumsal ve kurumsal hedeflere eş zamanlı olarak ulaşması durumunda sosyal açıdan sürdürülebilir olabilmektedir.

Diğer taraftan, yapay ve doğal kentsel çevre ile insanların refah ve mutluluğu arasında denge kuran kentsel dönüşüme sosyal açıdan sürdürülebilir kentsel dönüşüm denilmektedir. Bu tanımda belirtilen koşulların sağlanması durumunda ekonomik büyüme ve sosyal refah sağlanırken çevresel bozulmalar giderilebilmektedir (Yang, 2010: 81). Ayrıca, sosyal açıdan sürdürülebilir kentsel dönüşüm, kentsel sistem ile sosyal, çevresel ve ekonomik süreçler arasındaki etkileşiminin dinamik bir bileşenidir. Sosyal açıdan sürdürülebilir kentsel dönüşüm, bu özelliği itibarıyla mevcut ekolojik, ekonomik ve kalkınma sorunlarının çözümü için bir anahtar görevi üstlenmektedir (Yang, 2010: 81).

Avrupa ülkelerinde sosyal açıdan sürdürülebilir kentsel gelişme gündemi; kentsel dönüşüm projelerinin ve planlama uygulamalarının devlet politikaları içerisinde yer alması nedeniyle kapsamını genişletmiştir. 1980'lerde kentsel dönüşüm uygulamaları sadece bozulmuş alanlardaki fiziksel ve ekonomik sorunları gidermeye yönelik olarak uygulanırken, sonraki yıllarda bu anlayış değişmiş ve uygulamalar sosyal boyutlar kazanmaya başlamıştır. Nitekim 1990'larla birlikte özellikle İngiltere'de bozulan kentsel alanların dönüşümünde fiziksel, çevresel ve ekonomik iyileşmelerin yanı sıra sosyo-kültürel iyileşmelerin de sağlanması hedeflenmiştir. Kentsel dönüşüm uygulamalarındaki bu sosyal merkezli sürdürülebilir yaklaşımlar toplum ve mahalle kavramlarını önemli unsurlar haline getirmiştir. Böylece kentsel dönüşüm stratejileri güçlü toplum, aktif vatandaşlık ve gelişmiş siyasi katılım gibi sosyal başlıklara göre şekillenmiştir (CentoBull; Jones, 2003: 767).

Bir çalışmada sosyal açıdan sürdürülebilir kentsel dönüşümün unsurları; nüfus, yönetim, politika, ekonomik büyüme, teknoloji ve yaşam tarzı olarak belirlenmiştir (Yang, 2010: 25). Aynı çalışmada sürdürülebilir kentsel dönüşümün göstergeleri ise, insan refahı (kişi başı gelir, yaşam beklentisi, eğitim-öğretim oranı), yapay çevre (kişi başına düşen yaşam alanı, yeşil alan ve konut) ve doğal çevre, kişi başına düşen elektrik kullanımı, kişi başına düşen su kullanımı ve hava kirliliği (Yang, 2010: 25) olarak ortaya koyulmuştur. Buna göre, bir kentsel dönüşüm projesinde bu göstergelerde belirtilen amaçlara ne kadar yaklaşırsa projenin sosyal sürdürülebilirliği de o oranda sağlanmış olmaktadır.

Kentsel dönüşümün sosyal sürdürülebilirliği üzerinde uzlaşmış 3 ana amaç bulunmaktadır. Bunlar (Yang, 2010: 79):

- Ekonomik gelişme sağlanırken çevresel iyileşmeleri de sağlamak,
- Ekonomik gelişme sağlanırken sosyal iyileşmeyi de sağlamak,
- Gelecekte kuşakların ihtiyaç duyabileceği kentsel dönüşümler için adaptif kapasiteyi arttırmaktır.

Kentsel dönüşüm projelerinin sosyal sürdürülebilirliği için toplumsal ilişki ağlarının inşa edilip güçlendirilmesi, karşılıklı güven ortamının oluşturulması yani sosyal kapitalin geliştirilmesi ve yönetim kavramının kentlerde işlerlik kazanması gerekmektedir. Sürdürülebilirliğe yönelik bu yaklaşım, istişare ve katılım uygulamalarına vurgu

yaparak özellikle toplumsal ortaklığın güçlendirilmesini amaçlamaktadır. Sosyal açıdan kentsel dönüşümün başarısı toplumla yapılacak ortaklıklara (Bevir; Rhodes, 2003:41-61) ve toplumsal alanların belirginleştirilmesine koşut olarak gerçekleşmektedir.

Son zamanlarda kentsel dönüşüm projelerinde halkın planlama sürecine denetim veya interaktif katılım yoluyla dâhil olması projelerde sosyal sürdürülebilirliğin gerekliliklerinden birisi haline gelmiştir. Bu bağlamda kentlerin ve toplumların sosyal sürdürülebilirlikleri için katılımın önemini şu şekilde ortaya koymak mümkündür: Katılım toplumlara kendi ihtiyaçları ve istekleri doğrultusunda politika yapılmasına ve politikaların işleyiş sürecini izlemelerine olanak tanımaktadır. Toplumun bu şekilde karar alma mekanizmasına dâhil olması işbirlikçi bir yönetim anlayışını güçlendirmektedir. Bu da toplumda, sorunların interaktif bir şekilde belirlenmesine ve çözüme ilişkin uygulamaların yine katılımcı halk tarafından denetlenebilmesine olanak sağlamaktadır.

Diğer taraftan karar alma süreçlerine ve yönetimin denetimine aktif olarak katılmak demokratik toplum olmanın da bir gereğidir. Politikaların halk tarafından denetlenebiliyor olması ve halkın yönetime etkin şekilde katılımı, kişilerin kültürel ve sosyal hayatlarına ilişkin olarak daha kaliteli hizmetler almalarına imkân sağlamaktadır. Bu ise bölgede yaşayan halkın farkındalıklarını yükselterek, kentsel dönüşüm politikalarının ileride yol açabileceği muhtemel sorunların da önceden önlenmesine yardımcı olabilmektedir.

Kentsel dönüşüm projelerinde sosyal sürdürülebilirliğin sağlanabilmesi için gereken bir diğer unsur ise bölgede sosyal sermayenin geliştirilmesidir. Sosyal sermaye insanlar arasındaki yatay ortaklıklardan oluşan bir etkileşiminin sonucu olup; sosyal ağlardan ve topluluğun üretkenliği üzerinde etkili olan normlardan oluşur (Puntam, 1993: 171-173). Sosyolojik açıdan sosyal sermaye; ekonomik kalkınmayı etkileyen toplumun sahip olduğu normlar, kurallar, ağlar, iletişim ve karşılıklı güven olarak tanımlanmaktadır. Diğer taraftan sosyal sermaye, bir toplumun üretkenliğini ve sağlıklı olmasını etkileyen normlar, sosyal ağlar ve insanlar arası itibar, güven ve inanabilirlik olarak da tanımlanabilir (KOSGEB, 2005: 5).

Sosyal sermayeyi oluşturan sosyal grup veya kurumlar çeşitli yollarla kurulabilir. Kentlerde ve özellikle mahallelerde sosyal sermaye oluşturmanın yolu komşuluk ilişkilerinin güçlü olmasından geçer. Yine kentlerdeki yerel yönetimlere ve kurumlara olan güven düzeyinin yüksek olması da halkın yönetimle ilişkileri sonucunda oluşturduğu sosyal sermayeyi güçlendirmektedir. Sosyal sermayesi gelişkin olan toplumlarda kentsel dönüşüm projelerini halka anlatmak, uygulamak ve halkın sürece katkı sağlamalarını beklemek daha kolay olmaktadır. Bu bakımdan güçlü sosyal sermayeye sahip toplumlarda kentsel dönüşüm projelerini sosyal açıdan sürdürülebilir kılmak daha kolaydır.

Yukarıda bahsedilen sosyal ilişki ağları, yerel, resmi ya da özel kurumların varlığı, bu kurumlara katılım, toplumdaki istikrar, toplum genelindeki güven düzeyi ve toplumsal kimliğin gururla taşınması ile güçlenmektedir (Forrest; Kearns, 2001: 2125-2143). Bu bakımdan mahalleler sosyal ilişki ağları için önemli yerlerdir. İnsanların ya-

kın ilişkiler kurabildikleri bu yaşam alanları sosyal sürdürülebilirliğin en önemli yapı taşlarından birisini oluşturmaktadır (Lenks; Dempsey, 2007: 153-177). Bu bağlamda sosyal sürdürülebilirliğin sağlanması; mahalle sakinlerinin birbirleri ile etkileşimine, sosyal ağların güçlü olmasına, toplumsal aktivitelere ve yerel yönetimlere katılıma, aidiyet duygusuna, ikamet edilen yerde istikrarın, güvenlik ve emniyetin sağlanmasına bağlıdır (Darchen; Ladouceur, 2013: 3). Bunun sağlanabildiği kentsel dönüşüm projesi aynı zamanda sosyal açıdan sürdürülebilir bir kentsel dönüşüm projesidir.

Son olarak insanları yaşadıkları mekâna bağlayan en önemli unsurlardan birisi de aidiyet duydukları yeri diğer yerlerden farklılaştıran özelliklerdir. Bu özellikler aynı zamanda mekânın kimliğini tanımlamaktadır. Aidiyet duyulan mekânlar sahip oldukları kimlik özellikleri sayesinde orada yaşayanlar açısından anlam kazanmaktadır. Aidiyet duyulan kimlikli kentler ya da mahallelerde, halk yaşam alanlarına yapılan müdahalelere karşı daha duyarlı davranabilmektedir. Bu ise farkındalık düzeyinin yüksek olduğu toplumlarda, yaşanan yerin sosyal açıdan sürdürülebilir olmasına imkân sağlamaktadır. Yani aidiyet ve farkındalık, keyfi uygulamalarla dönüştürülmeye çalışılan mekânlarda projelere karşı halkın direnç göstermesine yol açarak bir bakıma bölgenin sosyal sürdürülebilirliğini sağlamaktadır.

3. ALAN ÇALIŞMASI: BELEDİYE EVLERİ MAHALLESİ KENTSEL DÖNÜŞÜM PROJESİNİN SOSYAL SÜRDÜRÜLEBİLİRLİĞİ

Adana ili, Çukurova İlçesi'ne bağlı olan Belediye Evleri Mahallesi, hem yoksul halkı konut edindirmeye yönelik sosyal konutlar şeklinde yapılmış olması hem de yapımından bu güne geçen az bir zamanda çöküntü halini alması nedeniyle araştırılması gereken önemli bir bölgedir. Kuzeyinde Turgut Özal Bulvarı, güneyinde Adana otobanı ile Hilmi Kürkçü Bulvarı, doğusunda Türkmen başı Bulvarı, batısında ise Dr. Sadık Ahmet Bulvarı yer almaktadır. Bu bulvarlar şehrin kuzeyi ve kuzeybatısı için ana arterler görevi görmektedir.

Mahalle 1988-1989 yılları arasında Dünya Bankası'ndan alınan kredilerle sosyal konut kapsamında yoksul halka konut edindirmek amacıyla oluşturulmuştur. Ayrıca aynı yıllarda mahallenin doğusuna villa tipi konutlar (Basıncık Vilları, Vilko siteleri) ve 1990'lı yılların ikinci yarısından itibaren mahallenin güney doğusuna 2000 kadar konuttan oluşan kapalı siteler yapılmıştır. Tüm bu konutlaşma uygulamalarının yanına Ataköy Konutları gibi lüks konut projelerinin ve çevre arazilerde oluşan kısmi imarlı yapılaşmanın eklenmesi Belediye Evleri Mahallesi'nin bugünkü sınırlarını belirlemiştir.

Fotoğraf: 1. Belediye Evleri Mahallesinin Genel Görünümü

Belediye Evleri Mahallesi'nin de içinde bulunduğu Çukurova İlçesinde kentleşme 1980'li yılların sonuna doğru ivme kazanmıştır. Bu yıllardan itibaren ilçe sınırları içerisinde “Kuzey Adana” ya da “Yeni Adana” olarak bilinen imarlı alanlar üzerinde nitelikli birçok konut yapılmıştır. İlçe sınırlarının Seyhan Baraj Gölüne uzanması ve rakımın eski kent merkezine göre yüksek olması, bölgenin Adanalılar tarafından rağbet edilen bir yer olmasına sebep olmuştur.

Yukarıda sayılan tüm konut uygulamalarına rağmen esas olarak Belediye Evleri Mahallesi toplu konut sistemi ile üretilen, 60 m² büyüklüğündeki dairelerden müteşekkil 2'şer ve 4'er katlı bloklardan oluşmaktadır. Yapıldığı yıllarda dahi herhangi bir estetik değeri olmayan yapılar, kullanışsız şekilde üretilmeleri nedeniyle mahalleli tarafından ildeki diğer konutlarla kıyaslandığında yetersiz büyüklükte görülmektedir. Maliyetleri en aza indirmek adına düşük kalitede üretilen yapılar, inşasından günümüze kadar geçen 25 yıllık süre içerisinde maalesef fazlasıyla yıpranmış ve depreme karşı birinci derecede riskli hale gelmiştir.

Fotoğraf: 2. Belediye Evleri Mahallesinden Bir Görünüm.

Belediye Evleri Mahallesi 04.04.2011 tarih 22 sayılı Çukurova Belediye Meclisi kararı ile Kentsel Değişim ve Dönüşüm Projesi kapsamına alınmıştır. 16.05.2012 tarih ve 6306 sayılı Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkındaki Kanunun yürürlüğe girmesi ile de 18.05.2013 tarihinde riskli alan ilan edilerek bölgede dönüşümün

gerekliliği yasalara dayandırılmıştır.

Mahallede kentsel dönüşüm projesi kapsamında yapılması hedeflenenler 13.11.2013 tarihinde gerçekleştirilen bilgilendirme toplantısında:

- Deprem ve ileride olabilecek bir depremin sonuçları asgariye indirilmesi,
- Bölgede yaşanılabilir konutlar yaratarak yaşam standardının yükseltilmesi,
- Emeğe değer katmak,

-Mahalle sakinlerinin kentsel dönüşüm sürecine katılımının ve proje sonucunda sosyal adaletin sağlanması (alayemlak.blogspot.com/.../adana-belediye-evleri-mahallesi-kentsel.html)olarak açıklanmıştır. Hala evre ve Şehircilik Bakanlığında imza aşamasında olan projeye ilişkin olarak Çukurova Belediyesi'nin görevlendirdiği Sampaş A.Ő. Kasım/2013 tarihinde başladığı fizibilite çalışmalarını Mart/2015 tarihi itibari ile devam ettirmektedir.

3.1. Amaç ve Yöntem

Son zamanlarda ülkemizde çeşitli nedenlere dayandırılarak uygulama alanını genişleten kentsel dönüşüm projeleri, proje alanındaki sosyal sürdürülebilirliği göz ardi etmesi nedeniyle eleştirilere konu olmaktadır. Afet riski ne sürülerek dnşrlmek istenen Belediye Evleri Mahallesi'nde de mevcut uygulamalar kapsamında sosyal sürdürülebilirliğin sağlanamayacağı düşünüldüğünden bölgede bu konuda araştırma yapma gereği duyulmuştur. Alan alışması kapsamında Belediye Evleri Mahallesi'nde kentsel dönüşümün paydaş ve tarafları ile derinlemesine görüşmeler yapılmıştır. Uygulanacak olan kentsel dönüşüm projesi ile mahallenin sosyal sürdürülebilirliğinin sağlanıp sağlanamayacağını anlamak üzere önceden belirlenmiş kişilerle ve önceden belirlenmiş konu başlıkları altında yarı yapılandırılmış görüşme tekniğine uygun olarak grşlmştir.

Çalışmanın evrenini, nüfusu yaklaşık olarak 22.000 kişiden oluşan Belediye Evleri Mahallesi halkı oluşturmaktadır. Çalışmanın örneklemini ise en kapsamlı bilgilerin elde edilmesi beklenen; belediye ve Şirket yetkilileri, mahalle muhtarı, mahalle esnafı, bölgede yaşayan ev sahipleri ve kiracılar oluşturmaktadır. Görüşmeler, görüşülen kişilere göre dizayn edilen aşağıdaki sorulara cevap bulabilmek amacıyla gerçekleştirilmiştir. Ayrıca, çalışmada derinlemesine görüşme tekniği uygulanarak elde edilen bulgular betimsel analizler yapılarak özetlenmiş ve yorumlanmıştır. Görüşmelerde cevap aranan sorular Şunlardır:

- *Katılım-ortaklık, yönetişim ve demokrasi açısından;*

Bilgilendirme, toplantıları yapıldı mı? Bu toplantılarda sadece proje mi tanıtıldı yoksa halkın projeye ilişkin görüşleri alındı mı?

Süreçte Őeffaflık ne düzeyde? Gelişmeler periyodik olarak mahalleli ile paylaşılıyor mu?

Bilgi kirliliğini gidermeye yönelik uygulamalar yapıldı mı?

Halkın proje kapsamında fikirleri alındı mı?

Mahalleli süreci takip etmek için dernekleşti mi? Bu yönde belediyenin girişimleri oldu mu?

Dönüşüm gündeme geldiğinde mahalleli herhangi bir direniş gösterdi mi?

-Sosyal sermaye açısından;

Mahallelinin komşuluk, dayanışma ve yardımlaşma ilişkilerini belirleyecek bir alan araştırması yapıldı mı?

Proje sonrasında mahalle sakinlerinin yukarıda sayılan ilişkileri zarar görecektir mi?

Mahalleli ile bölgeye yeni gelecek olan orta ve orta-üst sınıf arasında sosyal bütünlük sağlanabilecek mi?

Sosyo-kültürel farklılıklar mahallelinin sosyal sermayesine katkı mı yapacak? Yoksa bu farklılıklar çatışmalara mı sebep olacak?

Yerinde dönüşümün gerçekleştirildiği varsayılırsa mahallelinin ekonomik profilini yükseltecek iş imkânları oluşturulacak mı?

-Yerinden edilme ve sosyal dışlanma açısından;

Yerinde dönüşümü sağlayabilmek için ne tür çalışmalar yapılmaktadır?

Yerinde dönüşüm amaçlanıyorsa aynı bölgede gelir düzeylerine göre farklı tiplerde mi konutlar üretilecek?

Yeni yapılacak konutlar hangi gelir düzeyine hitap edecek?

Bölgenin soylulaştırılması söz konusu mu?

Proje sonrasında bölge halkı ekonomik ve sosyal bakımdan toplumun diğer kesimleri tarafından içerilecek mi? Projenin ana hedeflerinden birisi bu mu?

Proje sonrasında mevcut mahalleli ortak yaşam maliyetlerine katlanmak zorunda kalacak mı?

-Aidiyet açısından;

Yeni oluşturulan yaşam alanlarında mahalle halkı yeni gelenleri de içerecek bir şekilde mahalleye aidiyet duyabilecek mi? Yoksa yeni yaşam alanlarına yabancılaşacaklar mı?

-Kimlik açısından;

Proje sonucunda oluşturulacak yaşam alanlarının bir kimliği olacak mı? Yoksa binalar salt ekonomik kaygılarla üretilen mekânlar şeklinde mi yapılacak?

Projenin tamamlanması mahalleye, ilçeye ya da Adana'ya farklı bir kimlik kazandıracak mı?

Yapılması planlanan barlar sokağı ve alışveriş caddeleri kente kimlik kazandırmaya yönelik uygulamalar mıdır?

-Yaşam Kalitesi Açısından;

Mahallelinin ücretsiz olarak yararlanabileceği sosyal donatı alanları parklarla sınırlı mı olacak? Yoksa beşeri sermayeyi geliştirecek kurslar, spor salonları, kültür merkezleri ve etkinlikler gerçekleştirilerek insanların hizmetine sunulacak mı?

3.2. Bulgular

- Şirket ve belediye yetkilileri ile yapılan görüşmeler

Belediye Evleri Mahallesi'nde kentsel dönüşüm Çukurova Belediyesi tarafından Sampaş A.Ş. aracılığı ile gerçekleştirilmek istenmektedir. Şirket yetkilileri ile kentsel dönüşüm ofisinde randevu alınarak görüşülmüştür. Şirket yetkililerinden M. E.(E)gö-rüşmenin başında projede sona geldiklerini, projenin Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'n-da onay aşamasında olduğunu, asıl adımların proje Bakanlık tarafından onaylandıktan sonra atılacağını söylemiştir. Kendilerinin proje onaylandıktan sonra süreci hızlandırabilmek için altyapı çalışmalarını sürdürdüklerini, proje henüz tasarım aşamasında iken mahallede demografik verileri de içerecek şekilde fizibilite çalışmaları yaptıklarını, proje onaylandıktan sonra bu çalışmanın sonuçlarını halkla paylaşacaklarını belirtmiştir.

Bu fizibilite çalışmalarında ev sahiplerinin yine ev sahibi olan eski komşuları ile birlikte aynı yerlerinde yaşamak istedikleri, kiracılar açısından ise komşuluk ilişkilerinde herhangi bir tutuculuk olmadığı belirlenmiş. "...ofise gelenler önce evim yıkılınca nereden ev vereceksiniz diye soruyor. Mümkün olduğunca evinizin eski yerinden vereceğiz deyince de bazıları aynı komşularıyla otururum diyor. Bazıları ise komşularının kim olacağını önemsemiyor."

Projenin onay aşaması tamamlandıktan sonra kısa bir zamanda yıkım işlemlerine başlayabilmek için ön hazırlıkların hızlı bir şekilde yapıldığına değinen M.E. mahalle sakinlerini tek tek dolaşarak, evlerinin değerlerini belirlemeye çalıştıklarını söylemektedir. M.E. Proje kapsamında kaç konut yapılacağı bu konutların hangilerinin mahalle halkının yıkılan evlerine karşılık olarak verileceği, bölgede kişi başına düşecek alanın, konut, işyeri, sosyal donatı alanları ve parkların dağılımının ne olacağını ise proje onaylandıktan sonra netlik kazanacağını belirtmektedir.

Mahallede gerçekleştirilecek olan kentsel dönüşüme ilişkin bilgi kirliliğine önlemeye yönelik olarak neler yaptıkları sorulduğunda; M. E. 2013 yılında konu ile ilgili olarak eski belediye başkanı başkanlığında bilgilendirme toplantısı yapıldığını, belediye binasının yanında kurulan kentsel dönüşüm ofisinde ise ev sahiplerine gönderilen dave-

tiyelerle bireysel olarak vatandaşların proje hakkında bilgilendirildiğini söylemiştir. "... vatandaşları buraya davet ederken sadece proje hakkında bilgi vermiyoruz, daha önce evlerinin değeri belirlenen kişilerden evlerine ait bilgilerinin doğru olup olmadığı da birlikte onaylıyoruz... Bilgi edinme hattı mesai saatlerinde sürekli çalışıyor... Sık sorulan sorular için hazırladığımız internet sitemiz var... Mail atanlara da ayrıca cevap yazıyoruz. ... 2013'ün Kasım ayında projeye başladık. Yani saha araştırmaları bu tarihte başladı. Gittiğimiz adreslerde bazen kimseyle karşılaşmıyoruz. Bu yüzden saha çalışmalarını halen devam ediyor. Mevcut yapıları belirlemeye çalışıyoruz..."

Halkın projeye ilişkin görüşlerinin anket yoluyla ve kişilerin kentsel dönüşüm ofisindeki görüşmeleri sırasında alınabildiğini söyleyen M.E. halkın bu proje karşısında bilinçli hareket etmediğini, mahallelinin kendiliğinden dernekleştiğini, ancak derneğin sağlıklı işlemediğini, derneğin bir taraf olarak mahalleliyi temsil etmek yerine eksik ve yanlış bilgilerle halkı manipüle ettiğini belirtmektedir. "...Dernek faal değil. Yani belirli zamanlarda ortaya çıkıyor. Halkı galeyana getirip arkasına takıyor. Bir seferinde ofisi bastılar 200-250 kişi. Biz zaten birebir bilgi veriyoruz. Hepsini birden gelip bize bilgi verin ne olacak mahallede dediler. Olaylar çıktı. O kalabalığa projeyi anlatmak mümkün değil..."

Sosyal konut olarak yapılan ve büyük bir çoğunluğunu yoksul ailelerin oluşturduğu Belediye Evleri Mahallesi'nde kentsel dönüşümün gerçekleşmesi ile mahallenin profilinin de tamamen değişeceğini ve sosyo-ekonomik bakımdan yüksek profilli komşuların mahallenin eski sakinlerinin sosyo-ekonomik statülerini de yükselteceğini söyleyen M. E., bölgeye sermaye ile gelen rekabetin bölge esnafına yarayacağını, proje gerçekleştirilene kadar bölge esnafının kazanç kaybının telafi edileceğini, ancak bölgede kiracı olarak görev yapan esnafa ilişkin bir planların olmadığını, yeni yapılacak olan alışveriş merkezlerinde veya çarşılarda eski esnafa öncelik gibi bir düşüncelerinin olmadığını belirtmiştir. Yerinde dönüşümü hedeflediklerini her fırsatta belirten M.E. bölgedeki ekonomik canlılığın mahallenin ekonomisini de iyileştireceğini savunmaktadır.

Yerinde dönüşüm gerçekleştirilirken memnuniyetsizlikleri en az seviyeye indirmeye çalıştıklarını söyleyen M.E. proje sonucunda çok katlı (yaklaşık 25-30 kat), dubleks ve blok yapılardan oluşan farklı konut seçenekleri sunacaklarını; isteyen kişilerin evine karşılık olarak verilmesi düşünülen evin yerine, fiyat farkı ödemek koşuluyla başka bir eve sahip olabileceğini belirtmektedir. "... amacımız yerinde dönüşüm, olur da evin eski yerine park yapılacak, okul yapılacak olur; o zaman yıkılan evinin yakınında ev teklif edeceğiz. ... seçenekleri esnek tutuyoruz. İsteyen istediği yerdeki evi, farkını ödeyerek alabilir. Evine karşılık vereceğimiz evler için ödeme olmayacak."

Mahalleliye yapılacak olan evler yine 60m² büyüklüğünde mi olacak sorusuna proje yetkilileri "...proje bakanlıkta onaylandıktan sonra ne kadar büyüklükte olacağı belli olacak. Şimdi ben 80 derim 90 derim yalan olur. Hepsini proje onaylandıktan sonra kesinleşecek" şeklinde cevap vermişlerdir.

Proje sonrasında 22000 nüfuslu mahalleye dışarıdan en fazla 10.000 kişinin daha

gelmesini hedeflediklerini, bölgede çoğunluğu yine belediye evleri halkının oluşturacağını belirten M.E. projenin amacını; insanların yerlerinden edilmeksizin rantabilitesi yüksek olan bu bölgenin atıl kalmış olan değerini ortaya çıkarıp, rantın değerlendirilmesi şeklinde açıklamaktadır. Proje yetkilileri, bölgenin ekonomik değerinin yükselmesi nedeniyle ortak yaşam maliyetlerinin oluşmayacağına, yoksul mahalleliye yönelik olarak üretilecek olan konutların site şeklinde yapılmayacağına, mahallelilerin yeni çevrelerini şimdikinden daha çok sevip benimseyeceklerine inanmaktadırlar. Proje yetkilileri son olarak bölgenin kötü imajının tamamen ortadan kaldırılması amacıyla mahallenin isminin değiştirileceğini, isim değişikliğinin yanında mahalleyi cazip kılacak bambaşka yaşam ortamları oluşturmayı hedeflediklerini belirtmişlerdir.

Belediye yetkilileri ile yapılan görüşmelerde ise; projenin vatandaş odaklı bir proje olduğu, yerinde dönüşümün amaçlandığı, süreç boyunca mahalle halkının mağdur edilmemesi için ellerinden geleni yaptıklarını, kira yardımından, ev taşıma ödeneğine kadar her şeyi planladıklarını belirtmişlerdir. Ayrıca şimdiki görünümü adeta harabeyi andıran Belediye Evleri Mahallesi'nin proje ile birlikte ilçenin ve Adana'nın cazibe merkezi olmasını beklediklerini, kebaçılar çarşısı, kuyumcular çarşısı, Türkiye'nin en uzun alışveriş caddesi ve barlar sokağı gibi uygulamalarla kente yeni kimlikler kazandırmaya çalıştıklarını söylemişlerdir.

-Mahalle muhtarı ile yapılan görüşmeler

Belediye Evleri Mahallesi'nde 2004 yerel seçimlerinden bu yana muhtarlık yapan Y.Y. (E) mahallede gerçekleşmesini beklediği kentsel dönüşümeolumlu bakmaktadır.Y.Y. Projeye ilişkin olarak henüz kendisinin dahi net olarak bilmediği hususların olduğunu, projenin Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nda onay aşamasında beklendiğini, ilçe belediyesi ile iktidarın aynı partiden olmaması nedeniyle projenin hayata geçmesinin uzun zaman alabileceğini belirtmektedir. Y.Y. "...Projeyi mutlaka Çukurova Belediyesi gerçekleştirecek diye bir şey yok, hükümet ben kendim TOKİ aracılığıyla yapacağım da diyebilir..."

Mahallenin tarihi ve mevcut yapı stokuna ilişkin olarak bilgiler veren Y.Y. "... bu evler 1985 yılında fak-fuk fon ve Dünya Bankasından alınan krediler ile dönemin şartlarına göre yapıldı. O zaman buraların bu kadar değerlendirilebileceğini kimse ön göremedi. Burada yazın iklim şehir merkezine göre daha iyi; buralar güney bölgelere göre iki üç derece daha serin. Zemini de çok sağlam. 1999 depreminde buradaki evlere birşey olmadı. İnsanlar bunun için Belediye Evlerinin çevresine yerleşmeye başladılar. 170.000 m2 arazi var. 22.000 kişi yaşıyor. 7.300 konut var. Proje sonunda nüfus 55.000 kişiyi geçecektir... Sokak sayısı da azalacak daha düzenli geniş sokaklar olacak. Bu da ev fiyatlarına yansıtacak..."

Proje sonrasında yerinden edilmenin kaçınılmaz olarak gerçekleşeceğini söyleyen Y.Y. bazı mahallelilerin yeni yaşam koşullarına uyum sağlayamayacaklarına değinmiştir. Y.Y. Özellikle illegal işlerle uğraşan kişilerin dönüşüm sonrası mahallede rahat hareket edemeyeceklerinden kendi istekleri ile mahalleden gideceklerini, bunun ise ma-

halle için iyi bir gelişme olacağını düşünmektedir. "... Bölgeye yeni gelecek insanlar da yine Adanalı sonuçta. Huzurevleri Mahallesi'nden, Mavi Bulvar' dan, Kenan Evren' den gelecek kişiler burada yaşayacak. Bu yüzden yeni gelenlerle bir sıkıntı yaşanmaz. Uyum-suzluk çok fazla olmaz. Ama evini satıp başka yerlere gidecek olanlar mutlaka olur."

Mahalle muhtarı Y.Y. kentsel dönüşüme konu alanın%30'unun yeşil alan olması gerektiğinin kanunlarla belirlenmiş olduğunu ve eğer bu kurala uyulmayacak olursa ilgili yerlere gereken itirazları yapacaklarını belirtmektedir. "...Yeşil alan kapsamına neresi girecek? Mesela buradaki park (kurtuluş parkı)ve adana-koop korulukları bu kapsamda mı değerlendirilecek. Bu konuda henüz net bir bilgi yok...Yapılacak konutların büyüklüğü de net değil. Başkan'a toplantıda sorduk bize ne kadar büyüklükte ev vereceksin diye. Yine eskisi gibi 60m² ev vereceksen evimi yıkma. Aslında 60m²verse de şimdiki 60m² ile yeni yapılacak 60 m² bir değil. Yeni yapılacak olan şimdikilerde daha iyi olacağı kesin."

Diğer taraftan Y.Y. 60 m² olarak üretilip yoksul insanların istifadesine sunulan evlerin ailelerin barınma ihtiyaçlarını karşılamakta yetersiz kaldığını, insanların zamanla evlerini 90m² hatta 120 m² ye kadar büyüttüklerini, belediyenin de buna müsaade ettiğini ve ortaya bugünkü haliyle imarlı gecekondü görünümündeki yapıların çıktığını belirtmektedir.

Kentsel dönüşümün mahalle ve mahalleli için gerekli olduğuna sürekli değinen Y.Y. proje ile sadece fiziksel bir iyileşmenin yaşanmayacağını mahallelinin de sosyo-ekonomik profilinin yükseleceğini söylemektedir. Mahalledeki komşuluk ilişkilerinin ise çok iyi düzeyde olmadığına değinen Y.Y. sözlerine şöyle devam etmektedir. "Buralarda komşuluk arkadaşlık bitti. Aynı komşuyla oturacağım diye bir talep yok. Komşuluk gibi bir dertleri yok anlayacağın. Bunu isteyenler de çok az. İnsanlar zaten evim yıkılacak gözüyle bakıyor. ...Akşam saat 6 olunca dışarıda durulmuyor. Bu şartlar suç çevrelerinin işine geliyor. Buraların iyi olmasını istemeyenler var..."

Mahallelinin bazı çevrelerce manipüle edildiğinden yakınan Y.Y. mahallede kurulan derneğin de insanları yanlış bilgilerle galeyana getirdiğini ve insanların kentsel dönüşüm konusunda tedirgin edildiğini söylemiştir. "İlk bilgilendirme toplantısında büyük tepki oldu. İnsanlar ne olduğundan ne yapılacağından habersiz. Hepsi evsiz kalmaktan koruyorlardı. Büyük olaylar olacaktı. Ben önledim". "...İlk kez Belediye Evleri yıkılacak söylentisi çıktığında da büyük tepkiler oldu. Belediye binası bile mahalleliler tarafından basıldı. Yani tüm bu kavga gürültü aslında ortada olmayan bir şey için. Mahalle muhtarı olarak benim bilmediğim konularda insanlar birbirleri ile tartışıyor. Şu olacak bu olacak. Ben her ay Başkanla görüşüyorum. Kentsel dönüşümle ilgili söylediklerini mahalleli ile paylaşıyorum. Ama derneğin farklı hesapları var." "...Ortada olan şu ki evet Belediye Evleri'nin dönüşüme ihtiyacı var. Ama insanların da en temel hakkı olan barınma hakkını elinden alamazsın"

-Mahalle esnafları ve mahalle sakinleri ile yapılan görüşmeler

Mahallenin ilk kurulduğu yıllardan bu yana market işleten B.E.(E) kentsel dönüşüme şüpheye yaklaşanlardan. B.E. Proje sonunda kendilerinin bölgenin en değersiz yerine sıkıştırılacağını, rantın yüksek olduğu yerlerde ise lüks konutların inşa edileceğini düşünüyor. "...benim evim 60m² idi. Bir aileye yetmiyor napalım, evi büyüttük. Herkes evini büyüttü. Yetmiyor çünkü. Şimdi bana senin evin 60 m² al şu kadar parayı ya da al şuradaki evi tamam derlerse ne yapacağım.... Buradaki halk zaten yoksul. Adam gelip iki ekmek alıyor kredi kartından çektiriyor. Burası zengin mekânı olursa bu insanlar nasıl burada yaşayacak. ...benim evimi dükkânımı yıkacaklar. Buralar lüks yerler olunca ben bir daha burada nasıl dükkân açabilirim."

Mahallede elektronik eşya tamiri yapan S.A.(E) ise bilgi kirliliğinden şikâyetçi. Kendilerinin yeterince bilgilendirilmediğini, endişelerinin giderilmediğinden yakınıyor. "herkes şu olacak bu olacak diyor. Tamam, biz ne olacağız. Yok siz mağdur edilmeyeceksiniz diyorlar. Başka bir şey demiyorlar. Gelip evimi dükkânımı ölçtüler. Size davetiye göndereceğiz dediler gittiler. Şimdi kurbanlık koyun gibi bekliyoruz."

Yine mahallede esnaflık yapan K.Ö.(E) de kentsel dönüşüme kuşkuyla bakıyor. Dükkânında kiracı olmasından dolayı herhangi bir hak elde edemeyeceğinden endişe eden K.Ö. "Ben burada kiracıyım, yıllardır esnaflık yapıyorum. İnsanlar tanıyor biliyor. Şimdi burası yıkılınca benim yıllardır verdiğim emek ne olacak. Dükkân sahibine hakkı verilecek belki, ben ne olacağım... Yeni kurulacak alışveriş merkezinde, çarşıda buraya verdiğim kira ile yer kiralayamam. Mecburen başka yerlere bakacağım... Şu olabilir. Yeni yapılacak çarşılarda bize uygun kira bedeli ile yer verilebilir. Ama vermezler. Buralar lüks yerler olacak..."

Çocukluğundan beri mahallede yaşayan H.A.(E) evlerinin yıkılıp yerine yenisinin verilecek olmasından memnun. Ancak yeni yapılacak olan evlerinin yıkılacak olan evleriyle aynı yerde olmasını istiyor. Mahallenin çocukluğundan beri çok değiştiğini söyleyen H.A. eski arkadaşlarından kimsenin kalmadığını, ekonomik durumu az da olsa iyileşen ailelerin burada yaşamak istemediklerini ve ilk fırsatta daha iyi mahallelere taşındıklarını belirtiyor. Mahallede asayiş olaylarının da çok fazla olduğunu söyleyen H.A. cinayet, hırsızlık, gasp gibi suçların sıklıkla işlendiğine değiniyor. "...mahalle Harlem gibi, herkesin pitbull köpeği var. Esrar, hap, bonzai desen peynir ekmek gibi satılıyor. Çevredeki lüks konutlardan gelip bunları alanlar var... Şuraya park yapılacak dediler herkes sakladığı esrarı, hapı kazıp çıkarmaya koştı. Yani her yer de zula var... Belediye bu parkı yaptı (Kurtuluş Parkı) biz yıllarca pazar yerinde betonda top oynadık. Yere düşmekten korkardık. Bir yerimiz kırılır diye. Şimdi ne güzel park yaptılar sahası da var. Bakalım kentsel dönüşüm sonrası bizi burada bırakacaklar mı?"

Mahallenin ilk sakinlerinden olan Z.A. (K) ise yerlerinden edileceklerinden endişeli olmasına rağmen daha büyük ev verilmesini beklediğinden kentsel dönüşüme olumlu yaklaşanlardan. "...evlerin hali bu işte. Evine eşya alamazsın sığmaz diye. Misafirin gelse yatacak yerin yok. Mutfakta iki kişi aynı anda duramaz bile... Bizi tutup uzak

bir yere atmasınlar da ben buraların yıkılmasına razıyım. ... bize eski belediye başkanı ne kadar büyük ev istersiniz dedi. Ben mutfağı büyük olsun yeter dedim. Yani biz alışmışız küçük evlere 90 m2 verseler bize rahat rahat yeter.”Komşuluk ilişkilerinin iyi olduğuna değinen Z.A. “...komşularıyla oturmak isterim. Nasıl yapacaklar bilmem. Buraya çok lüks evler yapacaklarmış. Bizi burada bırakmazlar.”diyerek kentsel dönüşüme ilişkin bir başka endişesini dile getirmiştir.

3.3. Tartışma

Belediye Evleri Mahallesi'nde kentsel dönüşümün paydaş ve tarafları ile yapılan derinlemesine görüşmelerde projeye ilişkin tutarsızlıkların olduğu, henüz netleşmeyen konular nedeniyle sürekli bir tartışma ortamının hüküm sürdüğü söylenebilir. Bu tartışmaların temelinde kentsel dönüşüme belediye yetkilileri ve proje sorumlularının atıl kalmış rantın değerlendirilmesi; halkın ise barınma haklarının ihlal edilmesi açısından bakmaları sebep olmaktadır. Ayrıca, konu hakkında gereken enformasyonun sağlıklı şekilde halka ulaşamaması çekişmelerin sürmesine ve halkın projeye karşı tavır almasına yol açmaktadır.

Projeye başlanırken mahallenin yapı stokunun yanı sıra sosyo-ekonomik profilin de anketler yoluyla belirlenmeye çalışılması olumlu bir gelişmedir. Belediye Evleri Kentsel Dönüşüm Projesinin mottosu haline gelen vatandaş odaklı dönüşüm söylemleri de kentsel dönüşüm ile birlikte sosyal sürdürülebilirliğin sağlanmaya çalışıldığına bir göstergesi olarak kabul edilebilir. Ancak kentsel dönüşümle ilgili bilgilendirme toplantılarının yeteri kadar yapılmamış olması, yapılan toplantılarda ise projenin esaslı konularının açıklanmamış olması ve halkın görüşlerinin yeterince alınmaması sürecin sosyal açıdan sürdürülebilirliğini tehlikeye atmaktadır.

Halkın kentsel dönüşüme ilişkin görüş ve taleplerini, dönüşümü gerçekleştirecek olan kurum, kuruluş ve kişilere iletmekte önemli bir görevi olan derneğin ise süreci zorlaştırarak, halkı daha fazla karamsarlığa itmesi kabul edilir bir durum değildir. Alan araştırması süresince kapalı olan ve herhangi telefon ya da mail adresi bulunmayan dernek, “Dernek faal değil. Yani belirli zamanlarda ortaya çıkıyor. Halkı galeyana getirip arkasına takıyor” söylemini haklı çıkarmaktadır.

Diğer taraftan belirli zamanlarda da olsa halkın dernek öncülüğünde etki yaratabiliyor olması mahallelilerde birlikte hareket edebilme bilincinin gerektiğinde oluşabildiğini göstermektedir. Ancak burada bir ikilem ortaya çıkmaktadır. Gerek proje çalışanlarının yaptığı alan araştırmalarında, gerek mahalle muhtarının tespitlerinde, gerekse başvuru alan bireylerin görüşlerinde; komşuluğun, dayanışmanın, yardımlaşmanın ve mahalleye aidiyetin sınırlı olduğu anlaşılmıştır. Buna rağmen kişisel ekonomik çıkarlar sözkonusu olduğunda halkın toplu şekilde hareket edebiliyor olması, mahalle sakinlerinin sosyal sürdürülebilirlikten ziyade ekonomik sürdürülebilirliği önemseydiğini göstermektedir. Buna rağmen projenin yerinde dönüşümü gerçekleştirmeye çalışılması, isteyenlerin komşularıyla bir arada yaşamalarını sağlayacak esnek tercihlerin sunulması; sınırlı da olsa mahallenin sosyal sürdürülebilirliğine yönelik olumlu uygulamalardandır.

Çöküntü bölgesi halini almış olan Belediye Evleri Mahallesi'nin fiziksel olarak iyileştirilmesi bugün için bir gerekliliktir. Yerinde dönüşümün sağlanması ve bölge nüfusunun büyük değişime uğramaması koşuluyla fiziksel iyileşmelerin mahallede yaşayanların sosyal sermayesine katkı yapacağı bile düşünülebilir. Diğer taraftan yeni gelecek olan kişiler ile mevcut kişilerin aynı ortamları paylaşmaları, birbirlerini içermeleri bakımından önemlidir. Mevcut halkı dar bir alana sıkıştırarak, bölgenin gözde yerlerinin yeni gelecek kişilerin hizmetine sunulması mahallede kutuplaşmalara sebep olacaktır. Sosyal entegrasyonun sağlanamadığı bir ortamda da sosyal sürdürülebilirlikten söz etmek mümkün olmayacaktır.

Proje kapsamında bölgenin soylulaşması kaçınılmaz görülmektedir. Yapılması düşünülen villalar, çok katlı akıllı binalar, lüks alışveriş merkezleri ve kuyumcular çarşısı; projenin hedef kitlesinin üst gelir seviyesine sahip kişiler olduğuna işaret etmektedir. Yoksul halk için üretilmesi düşünülen blokların ise ortak yaşam maliyeti oluşturmaya-
cık bağımsız yapılar şeklinde tasarlanması, insanların yeni yaşam şartlarına alışamayıp evlerini terk etmek zorunda bırakan başarısız projelerden ders alındığını göstermektedir.

Projenin ekonomik saiklerle hayata geçirilmeye çalışıldığının bir başka kanıtı da mahallede Adana ve tüm Türkiye için yeni bir ekonomik cazibe merkezi oluşturma çabasıdır. Yapılması düşünülen alışveriş merkezleri, kafeler ve alışveriş sokakları bu amaca hizmet etmektedir. İşsizlik ve yoksulluğun yaygın olduğu mahallede bu tip oluşumlar istihdam yaratma ve mahallenin ekonomik durumunu iyileştirilebilmesi bakımından fırsat olabilir. Ancak bölge esnafının sübvansede edilerek yeni oluşumda yer almasına yönelik herhangi bir düşüncenin olmaması bu ihtimali zayıflatmaktadır. Geriye ise yeni yapılacak işletmelerde mahalleli işsizlerin istihdamını teşvik edecek adımlar kalmaktadır. Bu yönde teşviklerin yapılması durumunda işsiz gençler sadece iş sahibi olmakla kalmayacak, evlerine yakın işletmelerde çalışmanın getirdiği ekonomik avantajları da yaşayabileceklerdir.

Üzerinde durulması gereken bir başka konu da mahallenin kimliğidir. Adana'daki en yoksul mahallelerden birkaçı arasında giren Belediye Evleri çoğunlukla; işsizlik, yoksulluk, illegal faaliyetler ve asayiş olayları ile anılmaktadır. Geçmişte mahallenin olumsuz imajından dolayı çocuklarını bu çevrede yetiştirmek isteyen kişiler, genellikle daha nezih gördükleri mahallelere taşınmışlardır. Bu da mahalledeki komşuluk ilişkilerinin ve mahalleye olan aidiyetin sürekliliğini kesintiye uğratarak mahallenin kimlik sahibi olmasını engellemiştir. Olumsuz imajların gölgesinde belirgin bir kimliği olmayan Belediye Evleri Mahallesi'nin isminin de proje sonrası halkoyması ile değiştirilmesi hedeflenmektedir. Bu isim değişikliğinin fiziksel değişimle birlikte mahallenin kötü imajını tamamen ortadan kaldıracığı düşünülmektedir. Ancak tüm bu yenilikleri meşrulaştırma çabalarının, halkın sosyal hafızasının da silinmesine sebep olarak sosyal sürdürülebilirliğe zarar verebileceği unutulmamalıdır.

4. SONUÇ

Yöntemi ve dayanağı ne olursa olsun her geçen gün daha fazla gündemimizi işgal eden kentsel dönüşüm uygulamaları dünyadaki neo-liberal ekonomi konjonktürünün sağladığı ivme ile yaşam alanlarımızı sürekli olarak değiştirmektedir. Kaçınılmaz bir gereklilik olarak empoze edilen kentsel dönüşüm projeleri; sığ yaklaşımlar, basiretsiz yöneticiler ve vahşi kapitalist güdüler nedeni ile artık kar maksimizasyonunun bir aracı haline gelmiştir. Ekonomik ekseni olarak geliştirilen projeler her ne kadar sosyal söylemlerle süslenerek yumuşatılmaya çalışılsa da çoğunlukla ortaya sürdürülemez uygulamalar örnekleri çıkmaktadır.

Belediye Evleri Mahallesi Kentsel Dönüşüm Projesi de esasen bölgede atıl kalan rantı değerlendirmek üzere geliştirilen bir projedir. Yıllardır yetersiz, işlevsiz ve kalitesiz konutlarda yoksulluk ve yoksunlukları nedeniyle yaşamak zorunda kalan halkın gerçekleştirilmeye çalışılan proje karşısında dehşete düşüp kaygılanması gayet anlaşılabilir bir durumdur. Ayrıca, araştırmadan elde edilen bilgilere göre mahalle kültürünün yok edilmesi ve sosyal hafızanın silinmesiyle sonuçlanması beklenen bu projede, sadece mekânların salt fiziksel dönüşümüne odaklanıldığını ve sosyal boyutun göz ardı edildiğini söylemek de yanlış olmaz. Göstermelik istişare toplantılarında dahi projenin şeffaf bir biçimde halka anlatılamamış olması, projenin hayata geçirilmesi sürecinde de değişen çıkarlara göre hareket edilebileceğinin sinyallerini vermiştir. Tüm bu gelişmeler projenin sosyal açıdan sürdürülebilir olmadığını göstermektedir.

Nitekim Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, Mekânsal Planlama Genel Müdürlüğü'nün 23.2.2015 tarih ve 41890033-305.03.99-3661 sayılı yazılarında Çukurova Belediyesi tarafından Bakanlığa iletilen plan teklifinin kabul görmediği; "Bakanlığımıza iletilen plan teklifi incelenmiş olup, söz konusu plan teklifinin; Mekânsal Planlar Yapımı Yönetmeliği'nde belirten Farklı Nüfus Gruplarında Asgari Sosyal ve Teknik Altyapı alanlarına ilişkin standartlar ve Asgari Alan Büyüklükleri kapsamında yeniden düzenlenmesi, yükseklik değerlerinin en fazla zemin+5 kat olarak belirlenmesi konusunda gerekli düzenlemelerin yapılması durumunda konu Bakanlığımızca tekrar değerlendirilecektir." şeklindeki tespitlerinden anlaşılmıştır.

Çevre ve Şehircilik Bakanlığı tarafında onay verilmediği için henüz yıkım aşamasına geçilemeyen projenin sosyal açıdan sürdürülebilirliğinin sağlanmasına yönelik sunulan öneriler ise şunlardır.

- Mahalle halkının proje sonrası oluşacak çevreye yabancılaşmasını önleyecek şekilde yerinde dönüşümün sağlanması gerekmektedir.

- Mahalleye yeni gelmesi beklenen insanların sayıca mevcut mahalleliden fazla olmaması ve yeni gelenler ile mahallelinin iç içe yaşamaları sağlanmalıdır.

- Proje sürecine mahalleli dâhil edilmeli, sembolik toplantılarda yapılan bilgilendirmelerin ötesine geçilerek, halkın proje kapsamında önerileri uygulanmak üzere alınmalı, mahallelinin projeye ve dolayısıyla yeni mahallelerine olan aidiyet duygusu

geliştirilmelidir.

-Mahalle isminin değiştirilmesi düşüncesinden vazgeçilmeli, böylece 25-30 yıllık süreçte oluşan sosyal hafızanın kaybı önlenmelidir.

- Dernek faaliyetleri profesyonelce yürütülmeli, belediye mahalleliyi dernekleşmeye teşvik etmelidir.

-Mahalledeki yoksul halka bölgede oluşacak istihdam olanaklarından yararlanma önceliği verilmelidir.

-Proje sonunda bölgenin ticari ve ekonomik bir cazibe merkezi olarak anılmasından ziyade, sosyal donatı alanları gelişkin, farklı gelir grubundan insanların bir arada yaşayabildiği, sosyal içermeye politikaları ile bütünleşmiş bir mahalle imajı oluşturulmalıdır.

KAYNAKÇA

ATIL, Güneş A., Bahriye Gülgün ve İsmail Yörük (2005). "Sürdürülebilir Kentler ve Peyzaj Mimarlığı", *Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi*, Sayı: 42(2), ss. 215-226.

BARBIER, Edward. B. (1987). "The Concept of Sustainable Economic Development", *Environmental Conservation*, Sayı: 14, (2), ss. 101-110.

BAINES, James; Brown Morgan. (2004), "Sustainability Appraisal: A Social Perspective" In Sustainability Appraisal. A Review of International Experience And Practice, Dalal-Clayton B And Sadler B, (Eds), First Draft of Work in Progress, *International Institute for Environment and Development*, London.

BEVIR, Mark and R.A.W. Rhodes (2003), Searching For Civil Society: Changing Patterns of Governance In Britain, *Public Administration*, 81(1), pp. 41-61.

BIART, Michel (2002). "Social Sustainability As Part of The Social Agenda of The European Community", in Ritt, T. (Ed.): *Soziale Nachhaltigkeit: Von der Umweltpolitik zur NachhaltigkeitsArbeiterkammer Wien*, Information enzur Umweltpolitik 149, Wien, ss.5-10.

BROMLEY, Rosemary D.F.; Andrew Tallon; Colin J. Thomas. (2005). "City Centre Regeneration through Residential Development: Contributing to Sustainability", *Urban Studies*, 42 (13) ss. 2407-2429.

BULL, Anna Cento; Bryn Jones. (2006). "Governance And Social Capital in Urban Regeneration: A Comparison Between Bristol And Naples", *Urban Studies*, Sayı: (43): 4, ss.767-786.

CAPELLO, Roberta; Peter Nijkamp. (2002). "In Search of Sustainable Human Settlements: Prefatory Remarks". *Ecological Economic*, Sayı: 40(2), ss.151-155.

- City of Vancouver. (2005). "A Social Development Plan for the City of Vancouver: Moving Towards Social Sustainability".*Administrative Report A7*, Vancouver.
- COLANTONIO, Andrea ve Tim Dixon. (2011). *Urban Regeneration&Social Sustainability: Best Practice from European Cities*. Wiley-Blackwell, Oxford, UK.
- COLANTONIO, Andrea. (2011).*Social Sustainability: A Review And Critique of Traditional Versus Emerging Themes And Assessment Methods*, Oxford Brookes University, UK.
- COLANTONIO, Andrea. (2007). Measuring Social Sustainability: Best Practice from Urban Renewal in the EU 2007/01.; An Exploratory Analysis of its Definition, Assessment Methods, Metrics and Tools, EIBURS Working Paper Series Social Sustainability .
- COLANTONIO, Andrea. (2009).*Social Sustainability: A Review And Critique of Traditional Versus Emerging Themes And Assessment Methods*, Oxford Brookes University, UK.
- CUTHILL, Michael (2010) "Strengthening The 'Social' in Sustainable Development: Developing A Conceptual Framework For Social Sustainability in A Rapid Urban Growth Region In Australia", *Sustainable Development*, 18, ss. 362-373.
- CHIU, Rebecca LH. (2003). "Social Sustainability, Sustainable Development and Housing Development: The Experience of Hong Kong" in Forrest R. and Lee J. (Eds), *Housing and Social Change: East-West Perspectives*, Routledge, London.
- ÇAHANTİMUR, Arzu; YILDIZ, Halit Turgut. (2008). "Sürdürülebilir Kentsel Gelişmeye Sosyokültürel Bir Yaklaşım: Bursa Örneği", *İstanbul Teknik Üniversitesi Dergisi*, 7(2) İstanbul: İTÜ Yayınları, ss.3-13.
- DARCHEN Sébastien; LADOUCEUR, Emma. (2013). "Social Sustainability in Urban Regeneration Practice: A Case Study Of The Fortitude Valley Renewal Plan in Brisbane", *Australian Planner*, s.3.
- DAVIDSON, Kathryn; WILSON, Lou. (2009). "A Critical Assessment of Urban Social Sustainability", *Adelaide*, TheUniversity of South Australia.
- DEMPSEY, Nichola; BROWN,C.; BRAMLEY,Glen. (2012). "The Key To Sustainable Urban Development in UK Cities? The Influence of Density on Social Sustainability". *Progress in Planning*, Sayı: 77(3), ss. 89-141.
- DEMPSEY, Nichola. (2009). "Are Good-Quality Environments Socially Cohesive? Measuring Quality And Cohesion in Urban Neighbourhoods".*Town Planning Review*, Sayı: 80, ss. 315-345.
- DEMPSEY,Nicola;BRAMLEY,Glen; POWER,Sinéad; BROWN,Caroline.(2006). "What is 'Social Sustainability' and How do Our Existing Urban Forms Perform in Nurturing it?", Paper Presented at the 'Sustainable Communities and Green Futures' Conference, Bartlett School of Planning, University College London, London.

- DFID (1999). Sustainable Livelihoods Guidance Sheets, London Chambers R. ve G. Conway (1992) Sustainable Rural Livelihoods: Practical concepts for the 21.st century IDS Discussion Paper 296, IDS, Brighton.
- DRAKAKIS-SMITH, David. (1995). "Third World Cities: Sustainable Urban Development, 1", *Urban Studies*, Sayı: 32, ss.4-5.
- ERTAŞ, Mehmet. (2011). "Kentsel Dönüşüm Çalışmalarında Sosyal Boyutun İncelenmesi, Ankara ve Londra Örnekleri".*Selçuk Üniversitesi Teknik Bilimler Meslek Yüksekokulu Teknik-Online Dergi*, Sayı: 10(1), ss. 1-18.
- ES, Muharrem. (2012). "Kentsel Dönüşüm", *Büyüteç*, Ankara Sanayi Odası Yayın Organı, Temmuz-Ağustos. ss. 54-90.
- FORREST, Ray; KEARNS, Ade. (2001). "Social Cohesion, Social Capital And The Neighbourhood". *Urban Studies*, Sayı: 38, ss.2125–2143.
- HEALEY, Patsy. (2007). "Urban Complexity And Spatial Strategies: Towards A Relational Planning For Our Times".*The RTPI Library Series*. Routledge: London.
- HOLDEN, Meg. (2011). "Urban Policy Engagement With Social Sustainability in Metro Vancouver", *Urban Studies*, ss. 1-16.
- JENKS, Mike; DEMPSEY, Nichola. (2007). "Defining The Neighborhood: Challenges For Empirical Research", *Town Planning Review*, Sayı:78, ss. 153–177.
- KELEŞ, Ruşen. (2004). "Kentsel Dönüşümün Tüzel Altyapısı". Editör: H. B. Tuna. Dosya: Kentsel Dönüşüm ve Katılım. *Mimarist Dergisi*, TMMOB Mimarlar Odası İstanbul Büyükkent Şubesi, Sayı:4(12), ss. 73-75.
- KONING, Juliette. (2002). *Social Sustainability İn A Globalizing World: Context, Theory And Methodology Explored*. In More on MOST: Proceedings of an Expert Meeting, Rinsum HJ van, Ruijter A de, Kazancıgil A, Alagh YK, Genov N, Koning J, Siebers H. Unesco Centre: Amsterdam.
- KOSGEB. (2005).*Ekonomik ve Stratejik Araştırmalar Merkezi Müdürlüğü*. Mart, Ankara.
- LITTIG Beate; GRIESSLER Erich. (2005). "Social Sustainability: a Catchword Between Political Pragmatism And Social Theory". *International Journal of Sustainable Development*, Sayı: 8 (1-2), ss. 65-79.
- McKENZIE, Stephen. (2004). "Social Sustainability: Towards Some Definitions".*Hawke Research Institute Working Paper Series*, (27) Hawke University: Australia.
- OMANN, Ines; SPANGENBERG, Joachim H. (2002). "Assessing Social Sustainability. The Social Dimension of Sustainability in a Socio-Economic Scenario", Paper Presented at the: 7th Biennial Conference of the International Society for Ecological Economics in Sousse (Tunisia), March 2002. ss. 6-9.

- ODPM (Office of the Deputy Prime Minister) (2003). *Sustainable Communities: Building for the Future*. ODPM: London.
- OECD (2001). *Analytic Report on Sustainable Development*, SG/SD(2001), OECD, Paris, ss.1-14.
- PARES, March; SAURIDavid (2007) "Integrating Sustainability in A Context of Economic, Social, And Urban Change", Krueger, R. ve Gibbs, D. (eds) "The Sustainable Development Paradox. Urban Political Economy in the United States and Europe", The Guild for Press: New York, ss.160-191.
- POLAT, Sibel; DOSTOĞLU, Nesrin. (2007). "Kentsel Dönüşüm Kavramı Üzerine: Bursa'da Kükürtlü ve Mudanya Örnekleri", *Uludağ Üniversitesi Mühendislik-Mimarlık Fakültesi Dergisi*, 12 (1), ss. 61-76.
- POLESE, Mario; STREN, Richard. (2000). "Social Sustainability of Cities: Diversity and the Management of Change". Toronto: *University of Toronto Press*, ss.3-38.
- PUNTAM, Robert. (1992). *Making Democracy Work: Civic Traditions In Modern Italy*, Princeton University Press.
- SACHS, Ignacy. (1999). *Social Sustainability And Whole Development: Exploring The Dimensions of Sustainable Development*. In *Sustainability And The Social Sciences: A Cross-Disciplinary Approach to Integrating Environmental Considerations into Theoretical Reorientation*, Egon B, Thomas J. (eds). London: Zed Books.
- THIN, N., C. Lockhart; G. Yaron. (2002). "Conceptualising Socially Sustainable Development", A paper prepared for DFID and the World Bank, DFID.
- THOMAS, S. (2003). *A Glossary of Regeneration and Local Economic Development*. Manchester: Local Economic Strategy Center.
- WCED (1987). *Our Common Future. Report of the World Commission on Environment and Development*. Oxford: Oxford University Press.
- YANG, Yan. (2010). *Sustainable Urban Transformation Driving Forces, Indicators And Processes*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, M.Sc. Bauhaus-University Weimar, ETH Zurich.
- Y. MAK, Michael; Clinton J. PEACOCK. (2011). "Social Sustainability: A Comparison of Case Studies in UK, USA and Australia", 17th Pacific Rim Real Estate Society Conference, Gold Coast, 16-19 Jan 2011, s: 3.